

Звіт
із роботи кафедри українознавства як опорної з викладання «Історії
України».

Протягом 2016 календарного року в рамках роботи кафедри українознавства як опорної з викладання «Історії України» щодо реалізації основних проектних напрямів діяльності Харківського університетського консорціуму здійснено наступні заходи:

На засіданнях завідувачів в травні, липні та грудні 2016 рр. розглянуто наступні питання: «Організація підвищення кваліфікації викладачів кафедр українознавчого спрямування на базі опорної кафедри»; «Про співвідношення вузівського і шкільного курсів «Історія України» при викладанні для студентів непрофільних спеціальностей»; «Досвід організації та проведення дистанційного навчання для студентів вищих навчальних закладів м. Харкова»; «Особливості виховної роботи із студентами непрофільних спеціальностей в сучасних умовах»; «Доповідна записка Президенту Харківського університетського консорціуму д. соц. наук, проф. Беловій Л. О. про викладання дисципліни «Історія України» у вищих навчальних закладах Харкова» (**ДОДАТОК А**); «Ефективні методи організації навчального процесу для засвоєння дисциплін гуманітарного циклу в технічних ВНЗ» (**ДОДАТОК Б**).

1–2 грудня 2016 р. на базі Харківського національного автомобільно-дорожнього університету спільно із кафедрою українознавства цього університету було проведено *Всеукраїнську наукову конференцію «Незалежність України: витоки, утвердження, перспекція»*, присвячену історичним витокам і традиціям українського державотворення. В рамках роботи конференції працювали дві секції історичного спрямування: «Історичні витоки української державності та українське державотворення на сучасному етапі» та «Український народ у державотворенні: історія та сучасність». У роботі конференції взяли участь науковці не лише Харкова, а й Києва, Одеси, Запоріжжя, Вінниці, Сум, було опубліковано збірку матеріалів конференції, прийнято текст ухвали конференції (**ДОДАТОК В**).

Видано два випуски Вісника Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна серія «Історія України. Українознавство», в яких вміщено статті науковців та викладачів вищих навчальних закладів Харкова – учасників консорціуму.

Здійснюється стажування викладачів-істориків при кафедрі українознавства Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна.

З метою оперативного обміну інформацією з роботи опорної кафедри регулярно розміщується інформація на сторінці кафедри українознавства (сайт філософського факультету Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна) та на профілі кафедри на фейсбук.

Пропозиції щодо вдосконалення роботи:

1. Пропонується Харківському національному університету імені В.Н.Каразіна укласти договори із усіма університетами – членами

консорціуму – про можливість проходження стажування та підвищення кваліфікації викладачів при кафедрі українознавства Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна.

2. Розглянути питання про пріоритетне та оперативне видання навчально-методичної літератури видавництвом Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, підготовленої опорною кафедрою, як такої, що забезпечуватиме здійснення основних напрямів діяльності створеного інституту опорних кафедр.
3. Зважаючи на існування у більшості вишів – членів консорціуму спільних кафедр, що забезпечують викладання не лише історії України, але і курсів з української мови, розглянути питання про визначення опорної кафедри із викладання української мови за професійним спрямуванням для непрофільних спеціальностей.
4. Зважаючи на існуючу у більшості вишів – членів консорціуму тенденцію до скорочення або ліквідації викладання дисципліни «Історія України» вважаємо за потрібне акцентувати увагу на неприпустимості такого підходу. У зв'язку з тим, що деякі ВНЗ не дослуховуються до рекомендацій МОН України «Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін» від 11.03.2015, щодо обсягу дисциплін гуманітарного блоку, необхідно запропонувати Міністерству освіти і науки України видати розпорядчий документ, що унормував би ці неузгодженості.

Зав. кафедрою українознавства,
професор

Д.М.Чорний

ДОДАТОК А

Президенту
Харківського університетського консорціуму
д. соц. наук, проф.
Беловій Л. О.

Доповідна записка про викладання дисципліни «Історія України» у вищих
навчальних закладах Харкова

У 2015-2016 рр. системного характеру набула робота кафедр українознавчого профілю вищих навчальних закладів Харкова, що забезпечують викладання дисципліни «Історія України», з метою втілення в життя рішення Ради ректорів вузів Харківської області від 27 травня 2015 р., яке передбачає створення єдиної інформаційної, наукової, освітньої та інноваційної бази в рамках Харківського університетського консорціуму.

26 травня 2016 р. на опорній кафедрі Консорціуму з викладання «Історії України» на базі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна відбулось засідання, в ході якого висловлена необхідність привернути увагу до неоднозначної ситуації, яка склалася із викладанням «Історії України». У червні 2016 р. ситуація перетворилася на тривожну, загрозливу.

Так, лише в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна передбачено в 2016-2017 рр. викладання дисципліни «Історія України» на всіх факультетах в обсязі 3 кредитів як нормативної. Але по інших вишах має місце широкий діапазон із ставлення до цієї дисципліни, зокрема, «розчинення» її в рамках курсів «Історія української культури в контексті світової», «Історія України та української культури», «Історія та культура України», «Соціальна та економічна історія України», «Етнодержавознавство», «Політична історія» тощо. Суттєво зменшено кількість годин на аудиторні заняття (зокрема, шляхом укрупнення потоків), дуже різняться кількість кредитів, форми контролю (в деяких випадках їх не передбачено). Не виконуються рекомендації МОН України «Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін» від 11.03.2015, в яких наголошено на необхідності формування компетентності з історії та культури України, забезпечення викладання вибіркового гуманітарного (зокрема, історичного) дисциплін, з переліку яких студенти неісторичних спеціальностей «повинні набрати мінімум 12 кредитів ЄКТС». Викликає занепокоєння те, що Гвардійський факультет військової підготовки НТУ «ХП», який готує офіцерів ЗСУ, на 2016/2017 навчальний рік не запланував вивчення «Історії України».

Звертаємо увагу на те, що курс «Історії України» у вищій школі суттєво відрізняється від шкільного курсу з «Історії України» за змістом, цілями, методами та способами викладання. Комплексне уявлення про історичний розвиток України наша молодь може отримати лише у вищій школі, адже у середній школі вивчення «Історії України» розпочинається у 7 класі, коли дитині виповнюється 13 років. До того ж потрібно враховувати відмінності у сприйманні дітьми та дорослими особами історичної проблематики. Свідомо ставитися до історичних процесів, сучасних тенденцій розвитку людина починає у старшому віці. Крім того, як свідчить досвід минулого навчального року, громадяни України, які приїждять на навчання до Харкова з непідконтрольних територій, не вивчали «Історію України» у середній школі.

Вважаємо, ситуація, що склалася із викладанням «Історії України», може негативно вплинути на низку завдань, які ставляться перед консорціумом, на результативність його роботи.

Вона не сприяє формуванню в студентському середовищі активної громадянської позиції, вихованню патріотизму, гордості за державу, що конче потрібно у важкий час, який сьогодні переживає Україна. Навряд чи без залучення фахових істориків і підготовленої молоді можна реалізувати наукові проекти, що мають високий виховний потенціал, як приміром, масштабний волонтерський науковий проект «Харків'яни на фронтах АТО», якому надається значна увага в рамках діяльності консорціуму (<http://unicon.org.ua/2016/03/03/u-karazinskomu-universyteti-rozpochavsya-volonterskyj-naukovyj-proekt-harkiv-yany-na-frontah-ato/>).

Наслідком «вимивання» курсу «Історія України» із навчальних планів буде скорочення викладацького складу, якій налічує значні кадри докторів історичних наук та кандидатів історичних наук (серед останніх є значний відсоток тих, хто працює над докторськими дисертаціями), що може призвести до суттєвого послаблення і зникнення Харківської школи істориків. Як наслідок, важко буде повною мірою реалізовувати цілі консорціума, які передбачають «розвиток фундаментальних досліджень у галузі різних наук з метою їх подальшого використання для розвитку пріоритетних напрямів науки і техніки, суспільного розвитку та розбудови економіки країни. Виконання прикладних досліджень і розробок з метою ефективного використання і розвитку наукового потенціалу, залучення додаткових коштів для вирішення соціальних та інших завдань соціального розвитку» (<http://unicon.org.ua/>).

Різні підходи до викладання Історії України можуть ускладнити можливості академічної мобільності, розвиткові якої надається велике значення в рамках реалізації закону «Про вищу освіту», та посилять дегуманізацію та дегуманітарізацію системи освіти в нашому регіоні.

У зв'язку із вище сказаним, пропонуємо поставити у порядок денний консорціуму питання унормування викладання дисципліни «Історія України» у вишах – членах консорціуму.

Зав. каф. українознавства Харківського національного
Університету імені В. Н. Каразіна –
опорної кафедри з викладання «Історії України»,
д. іст. н., проф.

Д. М. Чорний

ДОДАТОК Б.

Ухвала зборів керівників кафедр Харківського університетського консорціуму, що викладають історію України від 2 грудня 2016 р.

Учасники зборів наголосили на необхідності:

- 1) збереження українознавчих дисциплін (історія України, українська мова (за професійним спрямуванням), історія української культури) у навчальних планах ВНЗ України;

- 2) посилення виховної роботи зі студентами, що спрямована на формування особистості патріотів України, як упродовж навчального процесу так і в позааудиторний час;
- 3) доповнити загальні обов'язкові курси з українознавчих дисциплін спеціальними курсами за вибором студента і відповідно до тем, що є актуальними з тих або інших причин у різних регіонах України і / чи ВНЗ (курси з краєзнавства, етнографії, фольклористики тощо);
- 4) продовжувати втілювати накопичений досвід та вдосконалення програм навчальних курсів з історії України, які розвивають, логічно доповнюють знання студентів, набуті на попередніх стадіях навчання;
- 5) виділити окремі навчальні курси для абітурієнтів та студентів, які вступають до вищих навчальних закладів України з території тимчасово окупованих регіонів України, де не лише не мали змоги повноцінно вивчати українознавчі дисципліни, але й перебували під впливом цілеспрямованої антиукраїнської пропаганди.

Особливо зауважуємо, що у зв'язку з тим, що деякі ВНЗ не дослуховуються до рекомендацій МОН України щодо обсягу дисциплін гуманітарного блоку, пропонується Міністерству освіти і науки України видати розпорядчий документ, що унормував би ці неузгодженості.

ДОДАТОК В.

Ухвала Всеукраїнської наукової конференції «Незалежність України: витоки, утвердження, перспекція» (1 грудня 2016 р.):

Учасники конференції ухвалили необхідність відзначення ювілейних дат державотворчих подій на кшталт Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. на загальнодержавному та місцевих рівнях, зацентрували увагу на необхідності виховної національно-патріотичної місії викладачів та науковців українознавчих дисциплін за умов збройної агресії з боку Російської Федерації, передусім у східних регіонах держави. На підставі колективного обговорення було ухвалено рішення клопотати перед органами центральної державної та місцевої влади про необхідність розробки спеціальних наукових, навчальних та просвітницьких програм та створення відповідних інституцій, скерованих на виховання національно-патріотичних почуттів серед молоді східних та почасти південних регіонів України.

